

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Leto IV.

Ljubljana, veliki traven 1907.

Štev. 2.

VSEBINA:

Dr. Mihajlo Rostohar: O organizaciji.

Kadunec Fr.: Zenski licej.

A. M.: Nekaj misli o »Družbi sv. Cirila in Metoda«.

Listek.

Ponatis dovoljen le z navédbo vira.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4—; za dijake K 2—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek »reklamacija« in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja »Omladine« je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.



Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

RAZNO.

»Slovenija« si je izvolila za letni tečaj sledeči odbor: predsednik: phil. Fr. Kadunec; podpredsednik: med. Iv. Rajšp; tajnik: med. Vik. Breskvar; blagajnik: med. Jos. Tavčar; knjižničar: iur. Al. Hočevnar; arhivar: iur. Peter Vavpotič; gospodar: med. Slavko Slamnik. Namestnika sta: forest. Ivan Možina in agron. Albert Vedernjak. Pregledniki: phil. Fr. Bradač, med. And. Jenko in phil. Fr. Mravljak.

»Adrija« v Pragi založi po osnutkih akad. slikarja I. Žabote umetniške razglednice, ki bodo izdelane tekom tega meseca.

V. vsesokolski zlet v Pragi. Odbor »Česke obce sokolské« vabi na V. vsesokolski zlet v Prago, ki se vrši od 28. rožnika do 1. malega srpana. Sokolska misel je zdrav pojav slovanske vzajemnosti. Blesteče fraze, navdušeni govori in konvencionalno zatrjevanje bratske ljubezni, to je bila nekdanja slovanska vzajemnost. Danes se prehaja od besed na skupno delo. Tako delo je tudi telovadba. Telovadba si ni sama sebi namen, ona naj le posreduje, da pride narod do potrebne sile, da bo dovolj močan upreti se tujemu pritisku. Fizična krepost daje tudi duhu več sil in prožnosti. Treba je pa tudi sorazmerno razvijati sile telesa in sile duha, da je naš napredek potem splošen. Na vsesokolski zlet bodo romale tudi vrste slovenskih sokolov, ki pa bodo le tedaj imeli od obiska Prage kaj koristi, če se bodo na izlet resno pripravljali. Ne samo zunanji blesek in razne veselice, marveč ogledati si je treba češko delo, ki naj nas prepriča o češki doslednosti in vstrajnosti, o kateri vemo sicer le fraze. Seveda priporočamo tudi tovarišem, da se zleta najmnogoštevilnejše udeležijo in s pridom porabijo sokolske dneve v zlati Pragi. Z.

»Popotnik« je prinesel zanimiv uvodnik »Realne študije pri Slovencih«, kjer pravi pisatelj, da izgublamo vsled svoje idealnosti realna tla resničnega življenja, kar se kaže zlasti pri izobraženih stanovih. Iste razmere vladajo tudi pri našem dijaštvu, dočim na Češkem število realcev (15010) skoro dosega število gimnazijcev (16858), na Moravskem ga pa celo preseza (8748 realcev in le 8361 gimnazijcev). Zato pa stoje Češka in Moravska glede gospodarskega napredka med prvimi deželami v naši državi. Pisatelj članka opozarja zato naše učitelje na ta nedostatek in jih prosi, naj porabijo vsi svoj vpliv v povečanje števila realcev na Slovenskem, ki se jim tudi po končanih študijah ponujajo boljše službe. Članek konča: »Če bodo naši učitelji spravili dečke z bistro glavo in spretno roko na realke in bodo ti učenci s svojim uspehom privabili tudi druge za seboj, da se bo razvilo zdravo razmerje in nekako ravnotežje med gimnazijskimi in realnimi dijaki, med idealnimi in praktičnimi poklici, šele potem bo vladalo tudi v našem narodu ono soglasje sil, ki je za pravi vsestranski razvoj potrebno. In v to naj nam pomagajo naši učitelji, ki so že pomagali pri uresničenju mnogotere koristne misli!« Tej želji se pridružujemo tudi mi. V.

Na mariborski gimnaziji se je začel razvijati v zadnjem času s pomočjo par slovenskih profesorjev kranjski klerikalizem z vsemi na značaj dijakov »dobro« vplivajočimi posledicami. V okrepitve klerikalizma pošiljajo iz Ljubljane cele kupe »Zore« in »Čas-a«, glavno zatočišče klerikalizma pa je semenišče, kjer so razne ovadbe neklerikalnih dijakov stalno na dnevnem redu. Kako veliko prostost uživajo semeniščani, se razvidi tudi iz tega, da jim je prepovedano izposojati si knjige iz mariborske ljudske knjižnice.

Klerikalne perfidije. »Notus«, član katoliškega akad. društva »Zarja« je napisal v »Zori« tri strani pod naslovom »Slovenci in slovensko dijaštvo v Gradcu«; tendenca: maščevanje nad ubogim Taborom, ki je bil v zadnjem

DR. MIHAJLO ROSTOHAR:

O ORGANIZACIJI.

Konec.)

Ni dovolj, da odobravaš ideje, pristajaš na društveni oz. strankin program; tudi še ni dovolj, da sklenete: to pa to naj se stori; treba je temveč, da preidete od sklepov k zasmotrenemu delu. Od navdušenja do dela pa je za marsikaterega dolga, neprehodna pot. Kdor si je nekoliko natančnejše ogledal notrajnost kakoršnekoli že organizacije, to lahko potrdi. Dobiš »navdušene« ljudi, katerih pa zaboga ne moreš spraviti k delu; vsakokrat razpolagajo z neverjetnimi izgovori, s katerimi zagovarjajo svojo lenobo. O onih pa, ki zgolj iz strahu pred delom vsako stremljenje po organiziranem delu smešijo, niti ne govorim. Prav nič me ne zadržuje trditi, da je ta splošna impotenca za vzdržno delo največje narodno zlo.

Izvor tega zla pa tiči v pomankljivi in napačni vzgoji naše mladine. Vspričo dejstva, da je naše zanimanje koncentrirano le na volilce, mladina pa, ki je zapustila ljudsko šolo, se zanemarja, postane navdušenje za napredne ideje naravnost smešno. Ne mučite starih ljudi z novodobnimi idejami, ker oni sovražijo vse novo. Ne grenite jim življenja z dvomi nad tem, kar jim je postalo potom dolgega časa navada. Mogoče je sicer, da vam tu pa tam pritrdijo, a živeli bodo naprej po svoji stari navadi; zato pustite stare, naj v miru izmrjejo. Kar se da pridobiti, to je mladina. Mlado srce je kakor rodovitna njiva, ki čaka sejavca, je kakor mlado drevo, ki čaka na oplemenitev, da rodi pozneje žlahten sad. Tukaj je treba zastaviti vzgojevalno delo. Vzgoja, kakoršno in kolikor je dobiva danes naša mladina v šoli, ne zadostuje. Krepke inicijativnosti, ki je glavni izvor samostojnega socialnega dela, ni mogoče vzgojiti s pritiskom od zgoraj, ampak nastane polagoma iz onega delovanja, katerega se mlad človek prostovoljno, iz notranjih nagibov loti, ki torej ne spada k stanovskim dolžnostim.

Največ naših delavnih mož se je vzgajilo na ta način v tajnih dijaških društvih, ki so se morala skrivati pred disciplinarnim redom.

Kar se mi zdi posebno potrebno poudarjati, je dejstvo, da treba že v mladosti vzgajati smisel za organizacije oziroma socialno življenje. Koliko je takih, katerim je skupno delovanje nekaj zopernega, neznanega, dasiravno jim sicer ni mogoče očitati brezdelnosti; koliko trpe organizacije, ako se nahajajo v njih ljudje, ki ne poznajo nobene obzirnosti, nobene discipline! Taki elementi so prava kuga za vsako organizacijo. Pravega socialnega duha in discipline pa se more človek navzeti le v svoji mladi dobi v društvu. Ako bi se v tem oziru več storilo, bi osebnostna vprašanja v organizacijah zginila.

Da se organizacija povspne na višino razvoja, je treba, da se dela smotreno t. j. s sredstvi, ki so smotrom primerni in morejo pod danimi razmerami ustrezati zahtevam organizacije. Nesmotreno delo je n. pr. ustanavljati narodne šole, ako jih izročimo šolskim sestram, ki nimajo niti prave narodne zavesti in nikakor niso sposobne vzgajati slovensko deco v narodnem duhu. Seveda so to le slučaji; kar se pa pogosto zgodi, je dejstvo, da premnogo organizacij deluje s takimi sredstvi, ki so se svoj čas sicer obnesla, s katerimi pa v sedanjih okolščinah ne moremo več doseči zaželenih uspehov. O tem bi lahko napisali celih 8 strani.

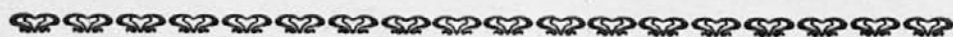
Vsa sredstva moramo dobro poznati in jih ekonomično izbirati tako z ozirom na njihovo zmožnost učinkovanja, kakor na raznovrstne okolnosti, v katerih jih rabimo.

Izbira pripravnih in razmeram primernih sredstev pa zavisi od bogate skušnje in inteligence poedincev v organizaciji; zato je v interesu organizacije same, da polaga največjo važnost na vsestransko izobrazbo svojih članov.

Vsuh dela je zavisen mnogokrat od okolnosti, v katerih živimo; zato pa je ob sebi umljivo, da je treba tudi razmere same, v katerih organizacija deluje, prav dobro poznati in presoditi, katere okolnosti njeno delovanje ovirajo in katere povspešujejo.

Delitev dela v organizaciji je pogoj njenih uspehov. Delo pa se mora deliti tako, da se vsakega dela udeležujejo — če le mogoče vsi člani organizacije. Kdor je zmožnejši, temu pripade težavnejši del dela, manj sposobnemu pa naj se poverijo lažja opravila: vendar pa mora biti vsak pripravljen, prevzeti — če treba — vsakršno delo; zakaj nobeno, še tako navidez neznaatno delo se ne sme podcenjevati, ker obstoji velika večina dela v predpripravi, ki same sicer ne kažejo nikakih uspehov, pa so vendar neobhoden del celotnega dela, ki vodi do uspehov. Te vrste delo je ono delo, ki je zaznamujemo s tehničnim izrazom »dobro delo«, o katerem je »Omladina« že pisala. Vsako delo ima svoj čas, v katerem se mora izvršiti, ako naj doseže smoter. Tudi v tem oziru se pri nas premnogokrat greši; pridemo navadno povsod »post festum«, delo pa, ki je izvršimo prepozno, ne more imeti drugega uspeha, kakor sejati malodušnost in skepticizem do uspehov organiziranega dela.

Znak gnijle organizacije je, ako poedinci izkoriščajo uspehe organiziranega dela v svoje egoistične namene. Poedinec ne sme nikdar prezreti celote; nikdar ne smejo biti njegovi interesi do cela izolirani, temveč njegov interes mora biti ob enem interes celokupnosti. Ravno tako ne sme imeti celota interese, ki so docela nasproti interesom poedincev. Taki interesi so fikcija, kakor je fikcija celota izven poedincev. Interesi poedincev in celote se morajo kriti. Čim bolj se individualni interesi socializirajo, tim krepkejša je organizacija, tem intenzivnejše in popolnejše je njeno delo in tem gotovejši je tudi vpeh njenega delovanja.



KADUNEC FR.:

ŽENSKI LICEJ.

Dva ekstrema zapazimo, če razmotrivamo razvoj in zgodovino ženskega vprašanja: na eni strani odločen odpor proti javnemu nastopanju ženske, na drugi energične zahteve po njeni enakopravnosti z moškimi v javnosti, kar se izraža v takozvanem pogosto pretiranem boju za »emancipacijo«. Zgodovina nas uči in nam kaže, da prvi popuščajo, njih humanitetno stališče in čut pravicoljubnosti jih k temu silita, in da gre ženska vedno hitrejšim korakom do svojih utemeljenih ciljev, ne da bi pri tem trpeli moški in imeli od tega bogsigavedi kako zgubo in škodo. V poslednjih desetletjih pretečenega in v začetku tega stoletja je nastopalo ženstvo v modernih državah posebno energično za svoje politične pravice in doseglo na tem polju že marsikak lep uspeh. Tudi v Avstriji se je začelo ženstvo probujati in se začelo zavedati svojih pravic, ki jih bo pa doseglo le, ako pokaže s svojo duševno inteligenco, da to zasluži; ženstvo mora zahtevati in si ustanavljati višje ženske šole.

Poglejmo nekoliko po naši domovini. Razmeroma pozno so prišli merodajni činitelji do spoznanja, da nam je treba narodnega ženstva; začeli so ustanavljati slovenske ženske zavode, v katerih ima naš narod zadosten vpliv urediti jih tako, da soglašajo z napredkom naše dobe in odgovarjajo obenem njegovim in sploh človeške družbe posvetnim potrebam.

Važno za razvoj našega naroda je gotovo dejstvo, da je bila ustanovljena v Ljubljani slovenska višja dekliška šola. Tekom nekoliko let svojega obstoja je pokazala ta in z njo združeni pedagoški tečaj svoj *raison d'être*. Ne le v šolskem, kar se da statistično dokazati, ampak tudi v drugih, zlasti v narodnem oziru izpolnjuje ta šola vestno svojo nalogo in namen, katerega so imeli pred očmi nje ustanovitelji.

S prihodnjim šolskim letom se pa izpremeni obstoječa višja dekliška šola v ženski licej, kar mora vsakega zavednega rodoljuba navdajati z zadovoljstvom. Gotovo ni nepotrebno in odveč, ako se nekoliko seznanimo z notranjo in vnanjo organizacijo ženskega liceja.

Kaj je licej? Stari Grki so zaznamovali s to besedo neko z zelenimi gozdi obdano svetišče in poleg tega stoječi gimnazij, na kateri so nastopali kot učitelji Aristotel in drugi filozofi, zlasti peripatetiki. Enake zavode so imenovali tudi Rimljani liceje. V novi dobi od časa humanizma in renesance so imenovali tako šole, na katerih so se pripravljali učenci za univerzo in so se ozirali posebno na teološke in filozofske študije; sedaj ima v mnogih državah ta beseda enak pomen kot pri nas gimnazija. V naj-novejši dobi so pa začeli s tem imenom zaznamovati tudi ženske šole, katere navajajo in dajejo ženstvu višjo izobrazbo.

Sedanji ženski licej v Avstriji je navadno šesterorazreden, javen ali privaten, spada v kategorijo srednjih šol in se ozira v prvi vrsti na pouk realij, modernih jezikov in literatur. Njih namen je dati ženstvu višjo splošno

izobrazbo in jim ob enem uglasiti in pripraviti pot k novim poklicem. Pogoji za vsprejem v licej so: zadostna starost t. j. vsaj 10 let v istem koledarskem letu, ko vstopi deklica v licej, in dovoljno znanje različnih predmetov pri vsprejemnem izpitu, kar se lahko doseže s končanim četrtem ali petim razredom ljudskih šol. Predmeti na liceju so obvezni in neobvezni. Med prve prištevamo: verouk, jezike (učni jezik, francoščina in en drug moderni oziroma drugi deželni jezik), zemljepis, zgodovina s posebnim ozirom na kulturo in umetnost, matematika, prirodoznanstvo, prostoročno risanje (od katerega se je mogoče pod gotovimi pogoji oprostiti) in lepopisje. Neobvezni, ki se poučujejo navadno po dve uri na teden, so petje, telovadba, ročna dela, stenografija in eventualno domače gospodinjstvo. Poleg tega so na zavodu navadno še drugi tečaji n. pr. latinski, risarski, slikarski i. t. d., katere obiskuje gojenke poljubno.

Da vidimo, koliko ur in v kakem redu odpade na vsak predmet oziroma razred, podam pregledno tabelo, katero sem posnel iz ministrskega odloka z dne 11. decembra 1900, tičočega se avstrijskih licejev. Tabela je sestavljena za liceje z nemškim učnim jezikom, kar lahko prilagodimo našim razmeram s slovenskim učnim jezikom.

Predmeti	I. razr.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Skupaj
Verouk	2	2	2	2	1 (2)	1 (2)	10 (12)
Učni jezik	5	4	4	4	4	4	25
Francoščina	5	5	5	4	4	4	27
Angleščina	—	—	—	3	4	4	11
Zemljepis	2	2	2	2	2	1	11
Zgodovina	—	2	2	2	2	3	11
Aritmetika	3	3	2	2	2	3	15
Prirodopis	2	2	2	—	2	—	8
Prirodoslovje	—	—	2	3	2	2	9
Risanje	3	3	3	3	2	3	17
Lepopisje	2	1	—	—	—	—	3
Skupaj	24	24	25	25	25 (26)	25 (26)	147 (149)

Namesto angleščine stopi lahko drugi deželni ali sploh kak drug moderni jezik. Pri nas se moramo ozirati na dejanske razmere in dati v licej namesto angleščine nemščino, seveda v vseh razredih s primernim številom učnih ur. Tudi laščini naj bi se dalo par ur na teden.

Simpatična nam mora biti zlasti točka v omenjenem ministrskem odloku, ki zahteva, da morajo delati licejski profesorji oziroma učitelji s svojimi gojenkami izlete v različne humanitetne zavode, muzeje, gledališča in tovarne itd., da se na ta način seznani in vpeljejo v javno praktično življenje.

Zanimati nas pa mora seveda vprašanje, h katerim poklicem morejo dospeti gojenke ženskega liceja. Kolikor mi je znano, je mogoče dobiti po dovršenem četrtem razredu službo poštnih uradnic, za kar se zahteva gotovo starost. Po končanem zrelostnem izpitu prestopijo gojenke lahko v tretji oziroma četrti letnik učiteljišča na podlagi dodatne skušnje iz vzgojeslovja. Ako je gojenka z desetim letom vstopila v licej, konča na ta način precej zgodaj svoje študije. Nadalje so gojenke pripuščene po dovršeni maturi k farmacevtičnim študijam, ako so si prilastile toliko potrebnega znanja iz latinščine, kolikor se zahteva za šest gimnazijskih razredov. Najvažnejše pa je, da so pripuščene abiturijentinje licejev kot izredne slušateljice na univerzo, odkoder pridejo lahko po končani skušnji t. j. po šestih semestrih kot učiteljice na licej.

Mislim, da sem s tem naznačil približno vse, kar nam je treba vedeti o ženskem liceju. Kdor bi se s tem vprašanjem rad še podrobneje pečal, naj se ozre v bogato francosko ali nemško literaturo, opomnim tudi na Drtinovo knjigo »Ženské studium u nás a jindé«.



A. M.

NEKAJ MISLI O „DRUŽBI SV. CIRILA IN METODA“.

Rešimo najdražje, kar imamo: našo mladino in ohranimo jo slovenskemu narodu, to je vsakdanji obupni klic našega časopisja, če se gre za agitacijo za našo šolsko družbo. A marsikdo, čeravno vnet za stvar, odrine svoj dar z nekakim nezaupanjem do družbe. In to ne po krivici, kajti narodni davek, ki ga družba pobira, ne prinaša tistih obresti, ki bi jih moral in katere vsak pričakuje.

Naloge, ki jih smemo in moramo danes od družbe zahtevati, postajajo čimdalje težje in obsežnejše in lahko rečemo, da so vzrastle vodstvu preko glave. Kar je zadostovalo pred desetletji, danes več ne zadostuje. Čas zahteva svoje reforme. Obrambna oziroma napadalna društva Nemcev so se v tem času razvila, spopolnjevala in preustrojila, naša družba se pa nahaja tam, kjer je bila pred dvajsetimi leti. Možje, ki so bili v takratnih razmerah dobri voditelji družbe, danes niso več na mestu. Danes spadajo v družbino vodstvo mladi, podjetni in energični ter v obrambnem delu izkušeni in izurjeni ljudje. Navdušeni oklici so bili morda na mestu pred desetletji, današnje razmere pa zahtevajo dobro premišljenih, sistematičnih obrambnih načrtov.

Toži se, da so vodstvu vezane roke, dokler podružnice dosledno ne delajo. Družbin »Vestnik« piše, če otrpnejo drevesu veje, ostane deblo »mrtvo«. Toda deblo samo mora imeti v sebi toliko življenske sile, da ohrani

veje vedno zelene. Ni nevarnosti še za drevo, če se posuši kaka veja, nevarnost pa postane, če začne gniti deblo. Kakoršno je vodstvo, take so podružnice. Podružnice spé, ker spi vodstvo.

Največje važnosti za dobro poslovanje družbe je dobro urejena družbina osrednja pisarna. Do letos pa naša družba ni imela niti celodnevnega tajnika. Varčevanje za osrednjo pisarno je naravnost neopravičljivo. Izdatki se desetkrat poplačajo. Naša družba pa je izdala lani za svojo pisarno malenkostno nizko svoto 3332·91 K. »Südmarka«, ki ima komaj dvakrat večje dohodke, kot naša družba, je pa izdala v ta namen nič manj kot 11.784 K, ne vštevši svoto, ki jo je izdala za potovalnega učitelja in za mesečno glasilo. Brez te izvrstno urejene pisarne bi dohodki »Südmärke« gotovo zaostajali za dohodki naše družbe. »Ustřední matice školská« ima v svoji pisarni nastavljenih 16 dobro plačanih uradnikov. Reorganizacija družbine pisarne je prva potreba, ki jo treba takoj izvesti.

Na razvoj družbe bi gotovo dobro vplival tudi potovalni učitelj. Tak učitelj potuje od podružnice do podružnice, speče skuša vzdriniti, kjer pa podružnic še ni, mora skrbeti, da se ustanove. Poleg tega mora voditi tudi narodno statistiko. »Südmarka« plača svojemu potovalnemu učitelju letno 2600 K, z dokladami vred 5000 K. Ti stroški bi bili za naše razmere vsaj v začetku morda preveliki; če pa pomislimo, da približno polovica naših podružnic spi in da v marsikaterem kraju še ni podružnice, lahko že vnaprej izračunamo, kako velikega pomena bi bil popotovalni učitelj za našo družbo.

Velikega pomena za družbo bi tudi bilo, če bi izdajala svoje glasilo, če že ne mesečno, pa vsaj večkrat v letu. To glasilo bi bodrilo podružnice, bi informiralo širše sloje o družbinem delovanju in širilo splošno zanimanje za narodno-obrambno delo, že samo s tem, če bi prinašalo popise narodno izpostavljenih krajev, naše delovanje v njih itd. Družba izda vsako leto zabavno-poučen koledar, v katerem je pa »Vestniku« redno odmerjenega premalo prostora. Namesto praznega poziva za »rodoljubne« darove naj bi stopilo natančneje blagajniško poročilo in kritika posameznih postojank. Vsakoletni koledar bi moral podati vsaj v številkah denarni razvoj družbe od ustanovitve do danes. Pri podružničnih izkazih bi se moralo navesti poleg vsote in števila članov, koliko je ta ali ona podružnica prispevala na članarini, na ustanovnini, prispevkih nabranih potom veselice, nabiralnih pušic, koliko je prodala narodnega kolka itd. Podružnice naj se navedejo tudi po visočini prispevka, ker bi se s tem zaneslo mednje tekmovanje. Občinam, društvom, zastopom itd., ki so sklenili kolkovati vse uradne listine z narodnim kolkom, naj bi se posvetil poseben imenik. Na posebnem mestu naj bodo tudi navedene občine in posojilnice, ki so se o priliki sklepnih računov spomnili družbe. Dosedanji družbin »Vestnik« pa priča, da ni imel njega sestavljavec še nikdar v rokah »Vestnika« kakega češkega ali nemškega obrambnega društva.

Kar se tiče družbinih podružnic, bi imel pripomniti sledeče. Danes šteje družba 152 podružnic, katero število se že par let ni zdatno spremenilo. To število je za naše razmere sramotno nizko. Na Slovenskem

je še mnogo narodno-zavednih krajev, kjer nahajamo društva vseh vrst, zastonj pa iščemo podružnice našega obrambnega društva. Število podružnic bi moralo biti najmanj dvakrat tako visoko. V administracijske svrhe je nujno potrebno, da se združi več podružnic v skupno zvezo. Tako zvezo naj bi n. pr. tvorile podružnice enega ali več političnih okrajev. Glavna skrb zveze bi bila voditi krajevno narodno statistiko, paziti na redno poslovanje podružnic, pripravljati tla za nove podružnice in če je v zvezinem delokrogu kak posebno narodno izpostavljen kraj, nanj obrniti vso svojo pozornost.

Izkušnje, ki so jih med letom pridobile posamezne podružnice ali zveze, naj bi se uveljavile na vsakoletnih glavnih skupščinah. S tem bi se družbin položaj od leta do leta izboljševal in nezadovoljnost napram družbi bi kmalu izginila. Na skupščinah naj se razpravlja tudi o družbinem proračunu, ki ga ima predložiti vodstvu. Seveda to ni lahka stvar, ker se ne ve, koliko dohodkov nam prinese tekoče leto. Toda ravno v proračunu leži za podružnice velik impulz, ker so si sedaj na jasnem, kako visoko vsoto marajo nabrati, da ustrezajo želji in potrebam vodstva.

Kar se končno tiče še družbinega šolstva, moramo odločno izjaviti, da kratkomalo ne odgovarja svojemu namenu. Družbine šole niso narodne. Kako morejo vzgajati šolske sestre otroke v narodnem duhu, če pa same niso narodne! Sicer pa o tem prihodnjč.

PREGLED PROFESORJEV NA SLOVENSKEM.

	Slovenci						Nemci			
	neiz- prašani	iz- prašani	profesorji	ravnatelji	nadzorniki	skupaj	suplenti	profesorji	ravnatelji	skupaj
	suplenti									
Verouk	1	1	17	—	—	19	—	—	—	—
Klasična filologija	11	3	36	4	2	56	2	22	2	26
Slovenščina	1	—	16	1	—	18	—	—	—	—
Nemščina	2	1	2	—	—	5	—	11	—	11
Francoščina	2	—	1	—	—	3	—	4	—	4
Zemljepis in zgodovina . .	3	2	18	—	1	24	4	14	3	21
Matematika in fizika . . .	—	6	15	3	—	24	—	7	1	10
Matematika in op. geometr.	1	—	1	—	—	2	—	3	1	4
Prirodopis	5	2	14	4	—	25	—	7	1	8
Kemija	—	—	2	—	—	2	—	2	—	2
Risanje	1	2	4	—	—	7	2	6	—	8
Telovadba	—	—	4	—	—	4	1	1	—	2
Izpit za meščanske šole . .	—	—	6	—	—	6	—	1	—	1
Skupaj	27	17	136	12	3	195	11	78	8	97

Za normalno razvito slovensko srednje šolstvo (gimnazije, realke, licej, učiteljska, obrtna in trgovske šole) bi se torej potrebovalo preko 300 učnih moči. Profesorji služijo po 30 let, torej bi se potrebovalo povprečno vsako leto 10 novih. Če vpoštevamo še predčasne izstope iz službe (vsled rane smrti), nadalje izgubo filozofov med študijami itd., potem se sme povprečno največ 20 abiturientov vsako leto posvetiti filozofskim študijam. Vsekako ne smemo v normalnih razmerah istodobno na vseučiliščih imeti nad 100 filozofov. Glede bodočnosti posameznih skupin v Avstriji sploh in na Slovenskem posebej naj se interesenti v posameznih slučajih obrnejo na uredništvo »Omladine«.

F.

SLOVENSKO DIJAŠTVO.

Osrednji odbor »Prosvete« v Ljubljani je ustanovil v velikonočnih počitnicah ljudsko javno knjižnico v Trzinu na Gorenjskem in izpopolnil svoje društvene knjižnice v Dobruhi pri Žirih, Kranjski gori in Leskovcu pri Krškem. V velikih počitnicah se ustanove knjižnice v Celovcu, Beljaku in Spodnjem Dravogradu. Za ustanovitev knjižnice v Celovcu se je osnoval poseben krajevni odbor. Na podporah je prejel osrednji odbor v zadnjem času od »Narodne tiskarne« v Ljubljani 100 K, posojilnice v Radovljici 50 K, županstva v Kranjski gori 10 K in g. Josina, fin. uradnika, 2 K. Poleg tega so darovali razni prijatelji društva precejšnje število knjig.

Celjska podružnica »Prosvete« je ustanovila v velikonočnih počitnicah javno ljudsko knjižnico v Gaberju pri Celju in priredila dvoje javnih predavanj: med. Bergman je predaval v Žalcu: O jetiki in sušici; fil. I. Prekoršek pa v Vojniku: O postanku sveta.

Podravska podružnica »Prosvete« je ustanovila v velikonočnih počitnicah svojo V. javno ljudsko knjižnico v Marenbergu. Knjižnica obsega poleg leposlovnih in poučnih knjig tudi precejšnje število mladinskih spisov, kar je posebne važnosti, ker je marenberška 5 razredna ljudska šola popolnoma nemška. Poleg tega je prevzela podružnica v svojo last in upravo knjižnico vuhredškega bralnega društva, ki jo je s sodelovanjem starejšine »Slovenije« g. Fran Pahernikom, veleposestnikom v Vuhredu primerno uredila in izpopolnila. Knjižnico je otvoril phil. Fr. Mravljak s predavanjem o pomenu ljudske izobrazbe. V prihodnjih dneh ustanovi podružnica še svojo VII. knjižnico in sicer v mariborskem okraju. Poleg tega je priredila podružnica 1. aprila predavanje pri sv. Antonu na Pohorju, kjer je predaval tov. Fr. Mravljak o volilni reformi. — Podružnici je darovala mariborska posojilnica 50 K. Knjižnice podravske podružnice so ustanovljene vse ob jezikovni meji in sicer v Št. Ožboltu ob Dravi, Kapli, Sv. Duhu na Ostrem Vrhu, Sv. Antonu na Pohorju, Vuhredu in Marenbergu.

Dijaško podporno društvo »Radogoj« v Ljubljani namerava vpeljati narodni kolek in se pogaja v ta namen z družbo sv. Cirila in Metoda. Narodni kolek je vpeljala tudi »Drava«, podporno društvo za koroške dijake v Beljaku.

Slovenskim filozofom. V zadnjem času se je večkrat slišalo o prevelikem številu slovenskih filozofov. S tem se je marsikateri splašil in izgubil pogum za nadaljevanje svojih študij. Tako hudo še hvala Bogu stvar ne stoji! Le v razmerju z drugimi fakultetami imamo Slovenci preveč filozofov. V razmerju z drugimi narodnostmi pa število naših filozofov nikakor ni preveliko (ca. 200 med 8000 ali $2\frac{1}{2}\%$). Razun tega je za naše filozofe ugodno, da jih je večina že na koncu svojih študij. Ti se naj požurijo s svojimi izpiti! Avstrijska profesorska društva se potegujejo za to, da bi se suplenti nastavljali po starosti izpitov. Potem bodo seveda lažje dobili službe oni, ki imajo prej izpit. Vsled novo urejenih profesorskih plač jih bo tudi več šlo v kratkem v pokoj. Sicer pa je še vedno pomanjkanje izprašanih suplentov za klasično filologijo, za moderno filologijo (skupina: nemščina in francoščina) ter za skupino: opisna geometrija in matematika. Oni, ki pridejo v tretje ali četrto leto, si še lahko nekoliko izpremenijo svojo skupino, da bo za nje ugodnejša. V to svrhu se naj obračajo na »Društvo slovenskih profesorjev«, ki bo gotovo vsakemu dalo zaželjena pojasnila. V bodoče moramo gledati, da se bo vsako leto na novo vpisalo do 20 Slovencev v primerne skupine filozofske fakultete, če hočemo doseči, da se bodo vrste naših profesorjev redno izpolnjevale in se bo vsak, ki odstopi, pravočasno nadomestil.

SLOVANSKO DIJASTVO.

Hrvatski dijak in dijaška izobrazba. Novo gibanje med hrvatskim dijaštvom je vstvarilo pretekli mesec akad. društvo »Nauk«, kateremu je namen širiti med hrvatskim dijaštvom splošno moderno, zlasti pa pravno izobrazbo s posebnim ozirom na kulturno in politično zgodovino Slovanov, hrvatsko državno pravo, narodno gospodarstvo in finančno znanost. Svojo nalogo hoče izvrševati potom rednih sestankov, predavanj, učnih tečajev za slovanske jezike, poučnih potovanj in izletov ter društvene čitalnice in knjižnice. Vsak član mora vsaj enkrat na leto imeti kako predavanje ali kak referat. Društvo je otvorilo svoje delovanje s tečajem za češčino, katerega vodi znani hrvatski pisatelj in politik Stjepan Radić.

Hrvatski dijak in ljudska izobrazba. Kakor je svoj čas »Omladina« že naznanila, se je ustanovilo pred dvema leti v Zagrebu društvo hrvatskih vseučilištnikov za pouk analfabetov, ki pa do najnovejšega časa radi mnogih težkoč (ne najmanj tudi radi siromaštva dijakov članov) ni moglo prav razviti svojega delovanja. Vse delo je ležalo le na dveh, treh odbornikih, dočim se ostali člani vsled pomanjkanja vsake ožje zveze med odborom in člani niso dosti brigali za društvo. Da poživi društveno delovanje, je sklenil sedanji odbor izdajati malo litografirano glasilo, ki naj zbujajo med člani zanimanje za društveno delovanje, širi smisel za ljudsko izobrazbo in zavrača predsodke, ki so razširjeni o društvu. Prva številka tega lista prinaša poleg drugih člankov tudi poročilo o društvenem delovanju v preteklem letu, ki se je osredotočilo na snovanje samostojnih izobraževalnih organizacij v po-

sameznih mestih in okrajih, kar pa se ni posrečilo, Poleg tega je stopilo društvo v zvezo z ljudskošolskimi učitelji v zagrebški županiji in jih v velikem številu pridobilo za poučevanje v analfabetskih kurzih.

TUJE DIJAŠTVO.

Podporno društvo za nemške visokošolce iz Kranjskega je imelo v preteklem letu 3776 K 4 v dohodkov in 3100 K v stroškov. Društvo ima 1 častnega (Josipino Hočevnar v Krškem!!), 21 ustanovnikov in 171 rednih članov. Podpirali so društvo Kranjska hranilnica, Mestna hranilnica v Kočevju in mestna občina Kočevje. Društvo je podpiralo v preteklem letu 10 Ljubljancev, 4 Kočevce in 3 druge nemške dijakke iz Kranjskega in je razdelilo med nje 1900 K. Poleg tega je podelilo 5 Ljubljancem, 7 Kočevcem in enemu drugemu kranjskemu nemškemu dijaku posojila v znesku 1100 K. Med podpiranci je bilo 6 juristov (1 na Dunaju, 5 v Gradcu), 3 medicinci (vsi v Gradcu), 3 filozofi (1 na Dunaju, 2 v Gradcu), 4 tehniki (2 na Dunaju, 2 v Gradcu), 1 veterinar in 1 eksportni akademik.

Nemško dijaštvo in narodno obrambno delo. »Südmarka« ima v Gradcu, na Dunaju in Ljubnem jako delavne akademične podružnice. V graški podružnici se je osnoval odsek, imenujejo ga »Arbeitsausschuß«, ki se peča z vsestransko agitacijo za nabiranje prispevkov in zlasti s širjenjem zanimanja za narodno podrobno delo med dijaštvom samim. Vsak nemški akademik mora pristopiti »Südmarki« kot član, dočim mora vsako akademično društvo plačati vsaj enkratno ustanovnino. Dozdaj so plačala akademična društva blizu 15.000 kron ustanovnine. Vsak nemški dijak nosi Südmarkin znak, sicer ni varen, da se ga ne nahruli takoj na cesti za letni prispevek. Prispevki se nabirajo ob vsaki priliki in v prostorih nekega burševskega društva se prodajajo narodni kolki, vžigalice in drugi Südmarkini predmeti. V počitnicah delujejo akademiki v enakem smislu vsak v svojem kraju. V preteklih počitnicah so ustanovili dijaki več novih podružnic, nekaj spečih so zbudili k novemu delovanju. Zlasti si prizadevajo širiti zanimanje za Südmarko med meščanskimi sloji in med priprostim narodom. Na Spod. Štajerskem so priredili tudi že več predavanj in gledaliških predstav v Südmarkino korist. Poleg vsestranske agitacije se bavi nemško dijaštvo tudi s teoretičnim proučevanjem, kako povzdigniti Südmarkine dohodke in razširiti njeno delovanje. Tozadevne rezultate predložijo potem vsako leto glavni skupščini »Südmarke«.

M.

Nemška akademična društva v Pragi so sklenila med počitnicami gojiti in širiti narodno zavest v obmejnih krajih, pred vsem v onih, kjer vsled pomanjkanja narodne inteligence gineva narodna posest. V ta namen je vsakemu akademičnemu društvu pridelen »v oskrbo« po en obmejni kraj, na katerega mora društvo osredotočiti svoje delovanje. — Tudi na Slovenskem je mnogo krajev, kjer gospodari Nemec le zaradi tega, ker na slovenski strani ne najde nobenega odpora, in to vsled pomanjkanja narodne inteligence. Ravno v teh krajih bi bila naloga dijaštva v počitnicah igrati ulogo narodne straže.

K.

SREDNJESOLSKI VESTNIK.

Slov. nižja trgovska šola se ustanovi menda v jeseni v Trstu. Potrebo take šole smo čutili Slovenci že dolgo. Brez strokovno izšolanih trgovcev si ne moremo misliti napredovanja slovenske trgovine sploh, kamoli ojačenja slovenske trgovine v tako trgovskem mestu kot je Trst. Tja spada tudi višja slovenska trgovska šola, ki se namerava ustanoviti v Ljubljani. V Trstu bo treba misliti tudi na ustanovitev drugih slovenskih srednješolskih zavodov, predvsem slovenske realke. Naj bi o tem razmišljalo vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda« in že na letošnji glavni skupščini stavilo tozadevne predloge.

Slovenske učne knjige za srednje šole. S spisovanjem slovenskih učnih knjig za srednje šole smo vsled vednega dreganja prišli le nekoliko naprej. Celo akcijo vzelo sedaj v oskrbo profesorsko društvo, ki naznanja, da so se v zadnjem času spisale oziroma začele pisati naslednje učne knjige. Dr. J. Tominšek je spisal grško slovnico in spisuje sedaj grške vadbe. Dr. Sket je popravil slovensko čitanko za 3. razred po navodilih enquete in je ravnokar izšla nova izdaja te knjige. Prof. Štritof sestavlja nemški slovar za najnižje razrede in ga ima tretjino že v rokopisu izgotovljenega. Zemljepis za 1. razred upa spisati prof. Pajk do l. 1908, prof. Orožna domovinoznanstvo za 4. razred je ravnokar izšlo. Profesor Macher je dovršil živalstvo za nižje razrede in bo do jeseni že na razpolago. Isti pisatelj spisuje zdaj botaniko za nižje razrede in jo upa do počitnic dokončati. Mineralogijo in kemijo za 4. razred realk spisuje dr. Beuk. S tem bomo dobili vsaj za nižje razrede nekaj novih knjig, katerih je bilo že nujno potreba. S spisovanjem knjig za višjo gimnazijo se je prav malo napredovalo in še ne bomo tako kmalu imeli potrebnih knjig, ker se za nekatere predmete še dosedaj niso dobili pisatelji, kar je za naše profesorje jako slabo znamenje. Za višjo gimnazijo so spisane oziroma se spisujejo sledeče knjige. Dr. Svetina in dr. Pečjak sta spisala knjige za verouk za 5., 6. in 7. razred. Latinski slovar se bo menda začel tiskati prihodnje leto, če se do tedaj izvršita še dve črki. Slovarčke k grškim klasikom napiše prof. dr. Tominšek. Slovenske knjige za 5. in 6. razred spisuje prof. dr. Šlebinger, Zgodovine za stari vek je spisal prof. Pirc v Idriji polovico. Matematične knjige je spisal prof. Matek. Živalstvo dr. Poljanca je že v recenziji; isti pisatelj piše sedaj mineralogijo. Prof. Macher mora svojo botaniko, sestavljeno še po stari metodi predelati po novi biološki metodi. Somatologijo spiše do počitnic dr. Homan, propedeutiko za gimnazijo pa je pripravljen (!) spisati dr. Ozvald v Gorici, če dobi dopust. Za isti predmet se je ponudil tudi dr. Rostohar, ki ima spisano že polovico knjige. Čudno se nam zdi, da se še vedno ni našel noben profesor, ki bi spisal zgodovino srednjega in novega veka, dasiravno imamo dosti zgodovinarjev. Seveda Rutarja in Vrhovca ni več, drugi imajo pa preobilo dela! Tudi pisatelja za psihologijo pogrešamo. Da ministrstvo ne

pospešuje posebno spisovanja slovenskih učnih knjig, je razvidno že iz tega, ker je dobil od vseh teh pisateljev, kolikor nam je znano, samo en sam dopust, dočim imajo v Ljubljani sedaj kar štirje nemški profesorji popolni ali vsaj delni dopust. Od bodočih slovenskih državnih poslancev pa zahtevamo, da izposlujejo takoj, čim bo gotovih vsaj nekaj knjig, slovenski učni jezik ne samo na kranjskih, marveč tudi na koroških, primorskih in štajerskih srednjih šolah. To naj bo njihova prva zahteva v novem parlamentu.

Poučni izlet so naredili mariborski osmošolci pod vodstvom gospoda prof. dr. Pivka v Cirilovo tiskarno, kjer so si ogledali najnovejše stroje. Priporočati bi bilo, da bi se priredili slični izleti tudi v druge mariborske tovarne, posebno v velikansko tovarno južne železnice. Tudi ljubljanski profesorji bi lahko prirejali slične izlete, za kar ni nikjer tako lepe prilike kot ravno v Ljubljani.

Šolske počitnice. Naučni minister je odredil, da se začno letošnje velike počitnice na vseh srednjih, obrtnih, trgovskih in sorodnih šolah že v soboto 6. julija, toda le pod pogojem, da se predpisano učno gradivo do tedaj absolvira ter da odpadejo takozvane vročinske počitnice. Šolsko leto se prične v jeseni kakor po navadi 17. septembra.

Nerazdeljeni dnevni pouk se je uvedel na zagrebških gimnazijah. Uspehi so jako povoljni. V Winterthurn v Švici pa so uvedli učne ure, dolge samo 40 minut.

Y.

ŽENSKI VESTNIK.

Slovensko ženstvo na narodno izobraževalnem in narodno obrambnem delu. Da se slovensko ženstvo ne zanima za zgoraj omenjena vprašanja, tega danes ne moremo več tako splošno trditi, kakor še pred nedavnim časom, kajti tudi pri nas že obstaja precejšnje število ženskih društev, katerih namen je izobraževalno in narodno obrambno delo. V Ljubljani imamo »Splošno slovensko žensko društvo«, ki prav pridno deluje in ima že precej uspehov, imamo žensko društvo »Mladiko«, ki hoče skrbeti za dobro šolsko vzgojo slovenske ženske mladine, imamo v Trstu »zavod sv. Nikolaja«, ki skrbi za v Trst došle slovenske služkinje in imamo po celem Slovenskem precej ženskih podružnic »Družbe sv. Cirila in Metoda«, ki pa navadno ravno tako dremljejo kot njihove moške tovarišice, ali pa se vsaj omejujejo le na enkratno letno nabiranje prispevkov za Družbo, ne zmenijo pa se prav nič, kako članice vpoštevajo geslo »Svoji k svojim«, kako vedno med seboj nemško čebljajo in nemško vzrejujejo svojo deco, kamoli, da bi se še ponižale na stopinjo agitatoric za Družbo med nižjimi ženskimi sloji. Kakor rečeno je slovensko ženstvo najbolj organizirano v Ljubljani in dolžnost ljubljanskega organiziranega ženstva je, da organizira vse slovensko ženstvo, ne samo »višje«, marveč vse sloje in ne samo v Ljubljani, marveč po vseh slovenskih pokrajinah. V vsakem večjem kraju bi morale obstojati ženska izobraževalna

društvo, ki bi skrbelo za razna predavanja, za dobro čtivo, za vzgojo ženske mladine v narodnem in naprednem duhu, za žensko obrambno delo itd. To izpeljati bi danes ne bilo več težko, ker imamo že vsakem večjem kraju vsaj par zavednih in izobraženih Slovenk, ki bi lahko vodile taka društva. Naj bi dalo inicijativo za tozadevno gibanje »Splošno slovensko žensko društvo« v Ljubljani, ki naj bi sploh bilo središče za vse žensko gibanje na Slovenskem. Kakor čujemo, se udeleži letošnjega vsesokolskega zleta v Pragi tudi slovensko ženstvo, ki naj bi si ob tej priliki ne ogledalo Prage le na zunaj, marveč tudi na znotraj. Pri tem mislim na razna ženska društva, obrambna in izobraževalna, knjižnice, ženski gimnazij itd.

Ženske na avstrijskih vseučiliščih. V preteklem zimskem tečaju je obiskovalo avstrijska vsenčilišča 1711 žensk (kot redne in izredne slušateljice in hospitantinje). Od teh je študiralo 52 jus (kot hospitantinje), 208 medicino (119 rednih, 50 izrednih in 39 hospitantinj) in 1451 filozofijo (305 rednih, 712 izrednih in 434 hospitantin). Slovenke so bile med temi, kolikor je nam znano, samo štiri; tri v Pragi in ena na Dunaju. Vse štiri so študirale filozofijo.

Madjari proti ženskemu študiju. Medtem ko se v vseh državah podpira ženstvo v stremljenju po višji izobrazbi, zahtevajo Madjari, da se ustanovi za ženske srednje šole »*numerus clausus*«. V utemeljevanje navajajo, da družinsko življenje ne more biti srečno in pravo, če so ženske preveč izobražene!!

VESTNIK ZA KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

»Slovenska Šolska Matica« začne izdajati s prihodnjim letom zbirko komentiranih slov. šolskih klasikov. Prvi zvezek bo obsegal Prešernov: »Krst pri Savici«. Poleg tega začne izdajati tudi poljudno-znanstveno knjižnico, ki bo prinašala spise iz najrazličnejših znanstvenih strok. Prvi zvezek prinese menda spis iz prirodoslovja.

Myšlenkový vyvoj evropského lidstva je naslov knjigi prof. Drtine, ki je izšla v znani Laichter-jevi zbirki v Pragi. Knjiga je nekaka poljudno pisana kulturna zgodovina Evrope od začetkov grške filozofije do današnje dobe. Obširno obravnava pisatelj zlasti srednji vek ter reformacijo, posebno češko, in renesanco. Knjigo, ki se baje v kratkem prevede na slov. jezik, toplo priporočamo.

V. M. Z.

»Die Gesellschaft.« V zalogi »Literarische Anstalt Rütten & Loening« v Frankobrodu ob Menu je pričela izhajati pod gorenjim naslovom zbirka socijalnopsiholoških monografij, ki jo čitateljem, ki se zanimajo za socijološka vprašanja, najtopleje priporočamo. Doslej izšli zvezki (Sombart, Das Proletariat; Simmel, Die Religion; Ular, Die Politik; Bernstein, Der Streik; David, Die Zeitung; Wirth, Der Weltverkehr; Schweninger, Der Arzt) kažejo, da se je izdajateljstvo (Martin Buber) lotilo z vso resnostjo naloge, podati v lahko umljivi, znanstveno utemeljeni in obenem estetsko dovršeni

obliki sliko posameznih pojavov družabnega življenja, oziraje se predvsem na psihološko stran teh pojavov. Sledili bodo zvezki, ki bodo obravnavali probleme države, jezika, kulture, narodnosti, spolno vprašanje, trgovino, parlament, revolucijo, kriminalni problem itd. Imena sodelavcev, kakor Sombart, Calwer, Harden, Göhre, Burckhard, Gumplowicz itd. jamčijo za temeljitost posameznih monografij. Cena posameznemu zvezku je 1 K 80 h.

Spolne bolezni. Ljudstvu v pouk in svarilo. Napisal dr. J. Demšar. Založil L. Schwentner v Ljubljani. Str. 36. Cena 40 v. — Kakor jetika in alkohol, tako so tudi spolne bolezni, ki so prav zelo razširjene, hud sovražnik človeštva. Pospešuje jih 1. napačna morala, vsled katere se zlasti mladini njih pomen prikriva, ki jim potem pogostokrat baš radi nepoznanja bolezni mnogokrat zapade, in tvega s tem vso svojo prihodnost. Spolne bolezni pospešuje tudi čezmerno uživanje alkoholnih pijač ter končno socialno zlo, da si more posameznik, dasi je že psihično in fizično popolnoma dozorel, torej sposoben in upravičen za seksualno življenje, šele pozno ustanoviti domače ognjišče. Vsem tovarišem priporočamo, da knjižico natančno preberejo, da se vsaj nekoliko poučijo o tem, v čemur šola ne pouči, dasi bi jih morala poučiti. Knjigi je pridejane tudi nekaj slov. medicinske terminologije.

Narodna založba izda letos dve deli in sicer Ivan Cankarjevo povest: Aleš z Razora in Ivan Lahove črtice iz domače zgodovine: Iz vaške kronike.

Listi, pospešujoči slovansko vzajemnost so sledeči: Med Rusi »Slavjanskija izvestija«, ki stanejo celotno 4 rublje in se naročajo: „Редакция Славянскихъ извѣстій.“ С. Петербургъ, Вас. Остр., 5 лин., д. 34, кв. 16. — Med Poljaki »Swiat Słowiański«. Stane celoletno 10 K, četrtletno 2 K 50 v. Naslov: »Swiat Słowiański«, Kraków, ul. Podzamcze 14. — Med Čehi »Slovanský přehled«, stane celoletno 8 K. Naslov: »Administracija Slovanského Přehledu«. Praha, Jeruzalémská ul. 11. — Med Hrvati »Hrvatska Misao«, naročnina celoletno 8 K. Zagreb-Lažčina. Medjašna ul. 12. — Med Bolgari „Българска Обирка“, celoletno 8 levov. Sofija, ul. Slavjanska, 26. — Med Francozi »La revue Slave«, celoletno 30 frankov. Paris, 50 Rue Molitor (XVI).

V založbi Bard, Marquardt et Co. Berlin izhajajo štiri zbirke: Die Kunst, Die Musik, Die Literatur, Die Kultur. Vsak zvezek je sam zase celoten, stane samo 1 K 50 v. in prinaša essaye in študije o najboljših delih na umetniškem in kulturnem polju. Priporočamo jih vsakomur v nakup. — V založbi »Schuster et Loeffler, Berlin u. Leipzig« izhaja pa zbirka »Die Dichtung« za isto ceno in enako dobra. Izšle so že študije o Ibsenu, Hugo-ju, Tolstem, Cervantesu, Homerju, Verlainu itd. —i.

VESTNIK ZA LJUDSKO IZOBRAZBO.

Posnemanja vredno. Nek ljudskošolski učitelj na Nižjeavstrijskem je poskusil uvesti poseben način privatnega izobraževanja otrok. Obesil je

na šolsko poslopje črno desko z napisom, da namerava gotov dan čitati skupino pravljic. Ona mladina, kateri se to dopade, naj pride v šolsko telovadnico. Drugič je čital skupino povesti in pesmi pod skupnim naslovom „O resnosti življenja“; tretjič zopet nekaj krajših pesmic in povesti. Četrtič je bral nekaj črtic, v katerih se opisuje grozovitost vojske. Prva tri predavanja so izvrstno vspela in otrok je prišlo toliko, da niti vsi niso mogli v telovadnico. Četrto predavanje pa mladini ni dopadlo. Učitelj pripoveduje, da je prišel do sledečih zaključkov: 1. Mladina, posebno delavski otroci, se dā na omenjeni način izvrstno izobraževati. 2. Omenjeni način izobraževanja ima prednost, da pride vsak otrok poslušat, kar se mu dopade. Zato otrok sledi z večjim zanimanjem predavanju in učitelj spozna otročjo dušo. 3. Pri nekaterih predavanjih je treba otrokom razjasniti pomen prečitanega spisa. 4. Predavanje sme trajati najdalj 45 minut. S. J.

Nemške ljudske knjižnice med Poljaki. Na Poznanjskem ustanavlja pruska vlada pridno potujoče ljudske knjižnice, da bi okrepila nemški življenj in uspešneje ponemčevala Poljake. Dežela je politično razdeljena v 40 okrajev in vsak ima že svojo knjižnico, večji celo po dve, tako, da obstoji sedaj 46 okrajnih potujočih ljudskih knjižnic. Vsaka izmed njih ima svoje podružnice po okraju in kakor poroča zadnje letno poročilo, se izposojujejo knjige na 486 krajih po deželi. Vseh knjig v teh knjižnicah je 71.740 in tekom zadnjega leta je bilo izposojenih 188.562 knjig, kar pa pri velikem številu knjig ni veliko. Poleg tega je vlada ustanovila pred par leti še osrednjo deželno potujočo ljudsko knjižnico, ki ima dve nalogi: da vodi vse knjižništvo v deželi in da pošilja svoje knjige po potrebi okrajnim knjižnicam ter jih tako izpopolnjuje. Osrednja deželna knjižnica ima 11.590 knjig, ki jih je skoro vse razposlala okrajnim knjižnicam. Te knjige krožijo po okraju toliko časa, da jih ljudje prebero, potem jih zopet dobi centralna knjižnica in jih pošlje v drug okraj. — Vlada je izdala za vse te knjižnice samo v zadnjem letu 44.663 K, kar je za deželo, ki ni nič večja kot slovensko ozemlje, pač velika vsota, ki jasno kaže, kako važne se ji zde ljudske knjižnice. I. T.

Simon Gregorčičeva ljudska knjižnica in čitalnica v Ljubljani se otvori še tekom tega meseca. Nastanjena bo v središču mesta ob »Zvezdi«, v Vegovih ulicah št. 2, pritlično. V čitalnici bodo bralcem na razpolago vsi slovenski časopisi in znatno število tujih. Knjižnica bo obsegala poleg slovenskih knjig tudi druge slovanske, od nemških začetkoma le znanstvene. Prvotno bo štela knjižnica okoli 1.500 zveskov, a se bo vsako leto znatno izpopolnjevala.

MANJŠINSKI VESTNIK.

Manjšinska razstava se otvori prihodnje leto v Pragi obenem z deželno razstavo. Namen ji je predočiti Čehom obrambno delo v čeških manjšinah. Pri nas bi seveda pri vsem našem dosedanem obrambnem delu še ne imeli ničesar pokazati.

Lega nazionale. Kaj lahko premore delavna podružnica obrambnega društva, nam kažejo podružnice laške šolske družbe. Pred vsem se odlikujeta podružnici v Trstu in Zadru; prva je nabrala lansko leto 60.000 K, druga 38.961 K. Pozabiti pa ne smemo, da šteje mesto Zader le okoli 12.000 prebivalcev, a od teh dobro polovico Hrvatov; torej odpada na vsakega Laha približno 6 K. — Slovenska Ljubljana, ki šteje več kot 40.000 prebivalcev, in od teh 82 % Slovencev, pa dá družbi »sv. Cirila in Metoda« na leto le okrog 6000 K. M.

Naselbinski odsek »Südmarke«. V Südmarkinem vodstvu obstaja poseben odsek, katerega namen je proučavati naselbinsko vprašanje Nemcev med Slovenci. Za obmejne kraje (ob slov.-nemški meji na Štajerskem in Koroškem) sta določena dva stalna poročevalca — plačana uradnika, ki morata imeti v evidenci posestno stanje obeh narodnosti, iskati zveze s tamošnjimi podjetji in denarnimi zavodi, ter posredovati pri nakupu slovenkih posestev. Za l. 1907 se je dalo naselbinskemu odseku na razpolago 30.000 K. Da se je osnoval naselbinski odsek, je zasluga akademične Südmarkine podružnice v Ljubnem. Pri nas se seveda na kaj takega še misliti ne dā.

»Südmarka« — »sv. Cirila in Metoda družba« in ljudske knjižnice. Südmarka zna drugače upoštevati pomen ljudskih knjižnic za probujanje in poglobitev narodnega čustvovanja in narodne zavesti kot naša sv. Cirila in Metoda družba. Do letošnjega leta je izdala za potujoče in stalne knjižnice že nad 35.000 K in je imela že leta 1905 okoli 64 stalnih in 30 potujočih ljudskih knjižnic, v katerih je bilo 86.500 knjig. Naša Ciril-Metodova družba pa ne polaga na ljudske knjižnice prav nobene važnosti in ni izdala do danes zanje še niti vinarja. Pred par leti je podedovala po dekanu Veselu knjižnico, ki šteje okoli 1000 zvezkov. Vsak bi bil pričakoval, da bo izbrala družba iz knjižnice knjige, ki so vporabne za ljudske knjižnice, in jih poslala v razne obmejne kraje, kakor dela to »Südmarka«. Mesto tega pa razglāša sedaj družba, da knjižnico razproda. Da bo knjižnico lažje razprodala, da natisniti 1000 (!) seznamov knjig in poveri razprodajo knjig gluhemu tapetniku (!), ki dobi za to delo 30% provizije!! Sicer smo od strani družbe navajeni na marsikatera presenečenja, ali takšne trgovske genijalnosti vendar nismo pričakovali.

»Südmarka« je ustanovila v najnovejšem času v kočevskem in bližnjih okrajih celo vrsto podružnic. Odbor Ciril-Metodove družbe se za kaj sličnega niti ne zmeni ne in mu ni nič mar, če se Nemci širijo iz Kočevja, zlasti proti Črnomlju, kjer že sedijo menda v občinskem odboru, mesto da bi Slovenci napredovali in izpodirali Nemce.



LISTNICA UREDNISTVA.

Cenjene dopisnike, kojih prispevkov nismo priobčili v tej številki, prosimo potrpljenja. Kar je uporabnega, pride na vrsto.

Priloga 'Omladini'

št. 2.

GMOTNO VPRAŠANJE SLOVEN. SREDNJEŠOLSKEGA DIJAŠTVA.

(Iz srednješolskih krogov — piše KOROTANSKI.)

(Konec.)

Potrebno se mi zdi, da izpregovorim še o momentu, ki je značilen za naše razmere, in ki včasih globoko zasega v dijakovo življenje. Gre se namreč za prepričanje dijaka, ki meče žalibog le prevečkrat svoje odseve tudi na njega gmotni položaj, ali da se izrazim jasneje: slabi gmotni položaj slov. dijaka ima često svoj izvor in vzrok v njega prepričanju. O narodnem prepričanju sploh ne govorim, kajti da bi v tem oziru pričakovali kakega pardona od strani naših narodnih nasprotnikov, bi bilo docela neutemljeno; saj že njih zadržanje napram slovenskemu dijaku, v kolikor se seveda ne tiče kakega zatiranja, z njihovega narodnega stališča povsem naravno in upravičeno. Temu nasproti pa naj se postavi slovenska medsebojna vzajemnost. Zato je bila n. pr. tudi nujno potrebna »Drava«. — Stvar, katero imam pa tu v mislih, je čisto druga. Znano je, da sta zlasti na Kranjskem, zadnje čase tudi že na Štajerskem, že med srednješolskim dijaštvom jasno izraženi dve popolnoma nasprotujoči si struji, kar je pač v prvi vrsti naravna posledica in odsev naših politični razmer. Slovenski srednješolec je ali klerikalen, ali pa napreden. To je še razveseljivo znamenje, da slovenski dijak vkljub skrajno neugodni okolici, ki ga obdaja, sploh popolnoma ne utone v valovih klerikalizma. Rezveseljiva in tudi moralna pa nikakor ni praksa, ki se je zadnje čase zlasti na Kranjskem uvedla, v svrhu »pridobivanja na terenu« — od klerikalne strani. Javna tajnost je, kako ti ljudje manipulirajo s podporami, da vplivajo ž njimi na prepričanje dijaka. Kar je klerikalnih rodbin, lahko rečemo, da skoro izključno podpirajo le klerikalne dijake. Ko torej zaprosi dijak podpore pri kaki klerikalni rodbini, mora biti v prvi vrsti »dobro zapisan« pri gotovih faktorjih, pri klerikalnih profesorjih ali drugih klerikalnih funkcionarjih. In ravno v ta namen jim služi tista znana denuncijantska kampanja. Ako pa kak klerikalec slučajno nevede podpira kakega naprednega dijaka, ga bo odslovil takoj, čim bo zvedel oz. se ga od izvestne strani opozori na njegovo prepričanje. Konkretnih slučajev za to trditev nam ne primanjkuje. Naj spomnim samo na ljubljanske

ljudsko-kuhinjske razmere, kar je tembolj kričeče, ker vzdržava ljudsko kuhinjo tudi napredno občinstvo. Na zadnje bi nič ne imeli zoper tako izvajanje gesla »svoji k svojim«, ako bi se to ne godilo na račun naprednega dijaka, ker so napredne rodbine še vedno tako blagodušne, da se sploh ne ozirajo na mišljenje dijaka, teveč ga podpirajo iz čistega rodoljubja. In tako se zgodi, da revni dijak, ki je še toliko značajan, da se ne ukloni klerikalnemu terorizmu, prvič pri kaki klerikalni rodbini sploh nima upanja na pomoč, drugič pa mu je po klerikalnem dijaku odvzeto tudi mesto pri napredni rodbini. Na ta način je napredni dijak vedno prikrajšan. Zato pa moramo, kakor na eni strani odločno odklanjamo vsako podporo, ki naj bi ji bil namen, vplivati na mišljenje dijaka, na drugi strani strogo obsojati ono brezbriznost naprednega občinstva, ki ostaja hladnokrvno vzpričo žalostnega dejstva, da ravno klerikalizem izrablja revščino dijaštva v svoje strankarske namene. Ako že hoče klerikalizem na take načine pridobivati na pristaših, potem so upravičeni tudi napredni krogi, to je celo njihova moralna dolžnost, da po svojih močeh, seveda ne po klerikalnem zgledu, paralizujejo klerikalni vpliv s tem, da tudi naprednemu dijaku omogočijo svobodno prepričanje. — Značilno za postopanje klerikalcev je, da se eden ali drugi, navadno kak katehet »žrtvuje« in pobira prispevke za revne dijake, pri čemur seveda ne izpusti naprednih rodbin; vse to pa mu služi potem le za uspešno sredstvo, da dijaštvo vzdrži v svoji odvisnosti. Vidi se torej, da so tudi v tem oziru razmere slov. srednješolca skrajno žalostne. Ako nočemo, da se neznačajnost in hinavstvo med slovenskim dijaštvom širi še dalje, potem so tudi v tem pogledu primerni koraki nujna potreba. Čuje se, da se snuje v Ljubljani nekak damski odsek, ki se misli baviti s srednješolskim gmotnim vprašanjem. Tudi namera nekaterih naprednih dam ustanoviti v Ljubljani posebno dijaško kuhinjo, je vse hvalevredna. Znana njih rodoljubnost in požrtvovalnost nam jamči, da svojo namero tudi izvedejo. Narodno-radikalno dijaštvo to misel najprisrčneje pozdravlja in upa, da bo to začetek splošnemuboljšanju slabega gmotnega položaja srednješolskega dijaka.



TUBALKAJN:

SIBILA.

Človek, kje se tvoja pot konča,
kam te tvoja cesta vodi?
Veš, kje meje so usodi,
človek, veš, ni laž ves blesk neba?

Iz vekov v veke moje zre oko —
glej, vsa sanjana čudesa
krije s tmo grobov cipresa,
blesk in vse življenje je pod njo.

Dan se vsaki v noči skrivavi,
zarjo potemnijo mraki,
potnim obstoje koraki
in nad glavo vsako meč visi.

TUBALKAJN:

VIZIJA.

Imel sem sen: vrh strmih, nebotičnih skal
žareč kot solnce Kerub je nebeški stal,
kot blisk, rojen iz polnoči, mu bil pogled blesteč,
iz večnosti je v večnost segal mu preteči meč.

Iz daljnih dalj zvenel je čudokrasen spev
in v daljah nedoglednih se gubil odmev —
in vedel sem, da kerub straži izgubljeni raj,
in v hrepenenju neutešnem sem vzdrltel tedaj.

Proseče roke dvignil sem do nemih skal —
kot davno mrtva morja gluh je Kerub stal,
z zamolklim jekom zgrudil sem se v pušče prah žareč,
nad mano v večnost lesketal je sveti meč preteč.

RUSMIR:

KO SO V BREGU ČREŠNJE RDELE...

Ko so v bregu črešnje rdele
in zlatil se v polju klas,
veš? — roké so ti drhte,le,
trepetal ti zvonki glas?

Ko so v bregu črešnje rdele,
veš, kako je vstajal mrak
in so ustnice žarele
tvoje kakor poljski mak?

Ko so v bregu črešnje rdele
in poljubljal je zefir
tvoje mehke roke bele,
veš, kaj sem dejal v večer?

Veš, kako so se prižele
K mojim ustnice drhteč,
ko so v bregu črešnje rdele,
klilo nama tisoč sreč?

RUSMIR:

SREČANJE.

Narahlo je potrkalo na dušo,
narahlo je potrkala pomlad
z roko nevidno, s prstom finim, drobnim
potrkala, dejala: Odpri, brat!

In že hitele so oči mi v daljo,
v neznani, nepopisni tuji svet
in zasijala že je luč pomladna
in že zadišal je pri cvetu cvet...

Narahlo je potrkalo na dušo,
narahlo je potrkal Tvoj pogled...
A mraz je bilo... sam sem, sam sem taval:
jaz — moje sanje... skozi drevored...

SVAROG:

ZDI SE MI...

Zdi se mi, da je umrla moja duša,
da ne čuti kot nekdanje dni,
ko je maj bil, ko v ljubezni sladki
so gorele najine oči...

Zdi se mi, da sem jaz sam na svetu,
da me nihče, nihče ne pozna...
Zdi se mi, da kmalu bom umrl
sredi tega mrzlega sveta — —

RUSMIR:

DAJTE!

Kje ste, o moči mladostne,
vranec osedlan,
da pojezdím, da zavrisnem
v solnčni, svetli dan?

Dajte mi moči jeklenih,
da bom mlad zares,
da ne bom si želel sence —
sence kraj cipres . . . !



SREDNJEŠOLSKI VESTNIK.

Vstop v srednje šole. Bliža se zopet čas sprejemnihkušenj v srednje šole, ki bodo letos prej kakor navadno, ker se šolsko leto konča že 6. julija. Pri tej priliki opozarjamo slovensko javnost in vse, ki imajo kaj vpliva na stariše, da vpišejo svoje sinove za Slovence v slovenske oddelke naših srednjih šol. Naše stremiljenje morajo biti celotne slovenske srednje šole in te bomo tudi dosegli — dokler teh nimamo, je slovenska univerza prazna utopija! S slovenskimi srednjimi šolami in s slovenskim licejem za dekleta bo se naše javno in zlasti zasebno življenje v jezikovnem oziru očistilo in klavrno vlogo bodo igrali oni, ki se vsled nemške šole ne bodo znali v vsem lepo slovenski izražati. Zato moramo že sedanjemu naraščaju vsaj v nižjih razredih dati priliko za slovenski pouk. Sramotno je dejstvo, da so nekateri slovenski stariši, ki vpišejo na prvi gimnaziji v Ljubljani svoje sinove v nemški oddelek; to kaže veliko narodno nezavednost in brezbriznost. Izgovor, da je dijak vpisan za Slovenca, ne drži, ker se učenec v pretežno nemški družbi svojih sošolcev nevedé nasrka nemškega duha, tako da potem celo svoje življenje ni tič ne miš! — Še slabše je na ljubljanski realki. Tam obstoja odredba, da tvorijo učenci vsake narodnosti svoj oddelek, vsaj v nižjih razredih. V takozvanih slovenskih oddelkih se poučujejo razun verouka v 1. in 2. razredu vsi predmeti v nemškem jeziku. Tudi se dijaki v slovenskem oddelku učijo slovenščine, v nemškem pa ne. Druge razlike ni med slovenskim in nemškim oddelkom na realki. Torej je popolnoma krivo, če nekateri slabo poučeni stariši vpišejo svojega sina v nemški oddelek, češ da bo se tam bolj nemški naučil. V slovenskem oddelku je vse ravno tako nemško kakor v nemškem. Kdor pa hoče v realki svojega sina dati v nemški oddelek, ta ga mora vpisati za Nemca in ga s tem potujči za celo življenje. Imena teh posili-Nemcev bo treba enkrat javno imenovati in sramotno početje dotičnih starišev po zaslugi ožigosati. Dogaja se celo, da stariši ne vedo, katere narodnosti so oni in njih otroci, ali pa si ne upajo povedati, da so Slovenci, in pri vpisovanju omahujejo semtertje, dokler ne vpišejo svojega otroka v nemški oddelek, t. j. za Nemca. Vsako leto se je do zdaj na ta način ponemčilo 10 ali več slovenskih dijakov — in to v Ljubljani, glavnem mestu in središču Slovenije! To se ne sme več

zgoditi! Zato naj vsak skrbi in pazi, da bodo slovenski stariši na ljubljanski realki in povsod vpisovali svoje otroke v slovenski oddelek kot Slovence, t. j. s slovenskim materinskim jezikom!

Sprejem v prvi letnik učiteljskih se vrši letos že ob koncu šolskega leta. S tem opozarjamo vse, ki nameravajo v prvi letnik učiteljskega, da se pravočasno oglase k sprejemni skušnji. V jeseni bodo sprejemne skušnje za prvi letnik le tedaj, če bo še kaj prostora. Naj torej nikdo ne zamudi julijskega termina za sprejem v prvi letnik!

Kranjska gimnazija. Dijaki kranjske gimnazije so priredili pretekli mesec prav krasne majniške izlete, ki jih niso samo razvedrili, marveč jim odkrili tudi marsikatero krasoto slovenske zemlje. I.a, I.b in II.a razred so si ogledali Javornik, Vintgar in Bled; II.b razred Kamnik; III.a in III.b razred Bohinjsko dolino in slap Savice; IV. razred Belopeški jezeri in Peričnik; V. razred je šel preko Sv. Jošta v Selško dolino in Škofjo Loko. Najdaljši in najpomembnejši izlet pa so priredili sedmošolci, ki so se peljali na Koroško in si ogledali Vrbsko jezero, Celovec in Gosposvetsko polje. Želeti bi bilo, da bi prirejale tudi druge gimnazije tako krasne izlete.

Nekaj, česar mi nimamo. Pod tem naslovom toži glasilo »katoliško-narodnega« dijaštva »Zora« o pomanjkanju kongregacij na naših srednješolskih zavodih. Verjamemo ji radi, da jih pogreša, saj so te organizacije prave tovarne, kjer se kar »en gros« fabricirajo »katoliški« dijaki, kjer se z dobro premišljeno taktiko in v navidezni prostosti tira nerazsodnega mladeniča v kremlje klerikalizma, se mu z zofističnim sistemom ubija zdrava pamet ter se ga vežba v pravega oficirja klerikalne armade. Res, teh klerikalnih kadetnic na Slovenskem še pogrešamo! Kako idealne so pa razmere na Hrvaškem! Tam štejejo 20 dijaških kongregacij. Proti pogubonosnemu delovanju teh klerikalnih organizacij se obrača zadnji »Hrv. Djak« v ostrem članku, kjer brezobzirno razkrinkava njih težnje in pravi smoter. Glasilo napredne hrvatske omladine sklepa: kongregacije su pedagoški i moralni korov, a njihovi osnivači svećenici laži i tmine. Zato nečemo naše srednješkolsko djaštvo prestatiti ne samo odvracati od kongregacija, nego i pozitivno raditi protiv njih... poučivši ga, kako treba da sin Strossmayerova naroda tudi i postupa sa služnicima reakcije.

VESTNIK ZA LJUDSKO IZOBRAZBO.

Poročilo o delovanju ljudske javne knjižnice v Kamniku je prav zanimivo in poučno za vsakogar, ki se zanima za širjenje ljudske izobrazbe. Knjižnico, ki obstoji šele 7 mesecev, je ustanovila s posredovanjem »Prosvete« ondotna narodna čitalnica s tem, da je prepustila svojo dosedanjo društveno knjižnico v splošno uporabo. Vse za ljudske knjižnice nevpornabne knjige (Mohorjeve, del Matičnih i. t. d.) so se nato izločile in nadomestile z novo nakupljenimi in podarjenimi knjigami. Sedaj šteje knjižnica nad 300 izbranih slovenskih knjig, ki so vse trpežno vezane in zavite. Knjige, ki

nosijo na hrbtu ime pisatelja in svoj naslov, so urejene po abecednem redu pisateljev, one pa, ki so izšle v raznih knjižnicah (kot slovanski, salonski, svetovni, Knezovi, zabavni itd.) so vrejene po lastnih oddelkih. Vse knjige so vknjižene in je seznam knjig vedno na razpolago izposojevalcem. Knjige se izposojujejo vsako nedeljo po cerkvenem opraviilu. Pravico do izposojanja ima vsak, ki je dopolnil 14. leto in si kupi pri knjižničarju izkaznico za 10 v. Izkaznica, na kateri so natisnjene vse določbe, ki se jih mora knjižničar držati in rubrike, v katerih knjižničar potrdi prejem vseh pristojbin ter oddajo in prejem knjig, velja za izposoditev 20 knjig. Za vsako izposojeno knjigo se plača 4 v. in se more naenkrat izposoditi le ena knjiga. Čitalniški udje so pa prosti vseh pristojbin. Za reklamo ima knjižnica vedno inserat v ondotnem lokalnem listu, kar prav dobro služi.

— Zanimivo je, da se za ustanovitev knjižnice niso nič posebno ogrevali ondotni izobraženci, pač pa so klerikalci in duhovniki začeli takoj hujskati proti nji. »Domoljub« je začel agitirati za knjižnico ondotnega klerikalnega društva, češ, da se dobijo tam knjige brezplačno in da jih imajo 800, medtem, ko jih ima novoustanovljena knjižnica le 300. Pa ni nič pomagalo, ker klerikalne knjižnice radi svojega slabega materijala ne morejo nikdar konkurirati z naprednimi knjižnicami. Še tisti, ki so si izposojevali preje knjige iz klerikalnega društva, so tam izostali in prišli v ljudsko knjižnico. Količnega pomena je novoustanovljena knjižnica, kažejo sledeče številke. Medtem, ko se je izposodilo preje iz čitalniške knjižnice na leto največ 100–150 knjig, se jih je izposodilo sedaj v 7 mesecih 1048. Izmed vseh izposojevalcev pa je bilo 84% nečitalničarjev, torej takih, ki preje niso imeli nikakega beriva, ali pa so ga dobivali v klerikalnem društvu. Zanimivo je tudi to, da se za knjižnico zanimajo zlasti bližnje vasi, iz katerih je 33% vseh izposojevalcev. Da pride iz ene vasi le eden, potem jih pride kmalu več. Pripomniti je tudi treba, da so ti okoliški izposojevalci najbolj točni in redni v vračanju in varovanju knjig. Sicer pa se dosedaj še ni izgubila niti ena knjiga. Po starosti je bilo 31% izposojevalcev starih 15–20 let, 44% 20–35 let in 25% nad 35 let. Po spolu je bilo 36% ženskih in 64% moških. Izmed knjig, ki so se izposodile, so se največkrat zahtevale Sienkiewičeve, Jurčičeve, Tavčarjeve in Kersnikove povesti in »Ljubljanski Zvon«. Pesnikov se je razmeroma prav malo bralo: največkrat Aškerc in Gregorčič. Cankarja je večina vračala s pripombo, da slične knjige ne mara več. Večina je najprej povprašala po zgodovinskih povestih ali po Jurčiču in Tavčarju. Treba še pripomniti, da kdor je enkrat prišel, ni več izostal. Nekateri so prebrali že skoro vse knjige in komaj čakajo, kdaj si nabavi knjižnica kako novo knjigo. Na pristojbinah se je nabralo tekom prvih 7 mesecev nad 45 K in na darovih 90 K, kar se je vse porabilo za nakup in vezavo novih knjig. Samo za vezavo se je izdalo okoli 80 K. Da knjižnica tako dobro napreduje, je veliko pripomogel njen knjižničar, ki opravlja z vso vnemo svoj knjižničarski posel. Pri vsaki knjižnici se pokaže, da je napredek knjižnice v veliki meri odvisen od knjižničarja. Če je knjižničar marljiv, navajen na red, če dobro pozna svojo

knjižnico in je z ljudmi uljuden in postrežljiv, potem mora vsaka knjižnica uspevati. — Priobčili smo to poročilo, ker daje vsakomur, ki že vodi, ali pa šele snuje ljudsko knjižnico marsikako navodilo, ki je bo lahko z vspehom porabil pri svoji knjižnici.

MANJŠINSKI VESTNIK.

Občni zbor „Ustřední Matice Školské“ se je vršil 30. maja v Pragi in nam jasno kaže pot, po kateri je hodila in hodi češka družba, da more doseči tako velikanskih uspehov. Leta 1905 praznovala je Matica svojo 25letnico ter prejela v tem letu izredno mnogo prispevkov. Jubilejno leto izkazuje 699.787 kron 82 vin. dohodkov in splošno mnenje je bilo, da bo prihodnje leto mnogo manj dohodkov. Odbor je skušal na vse mogoče načine vplivati na rodoljubna češka srca in leta 1906 so narasli dohodki na 716.250 K 50 v, torej doslej nedosežen znesek in za 200.000 K večji kot nemškega šulferajna. Temu se ne čudimo, ako poznamo narodno zavest in pa požrtvovalnost češkega občinstva brez razlike stanu in strank. Mesto Praga in njene podružnice prispevajo Matici 129.999 K 89 v, torej več kot dvakrat toliko kakor ima naša družba sv. Cirila in Metoda sploh dohodkov; mesta Plzeň, Kraljevi Vinogradi in Smichov 66.392 K 34 v, torej več kot ima naša družba dohodkov. Pomislimo, da imajo ta mesta poleg Matice še druge obrambne jednote kakor n. pr. Pošumavsko in Severočesko, poleg tega različna druga podporna društva i. t. d. In sedaj pomislimo, da te posamezne skupine ne obsegajo niti 200.000 ljudij in vendar nabere toliko denarja! Kje je pri nas vzrok, da cel milijon in še več ljudij le s težavo spravi skupaj za edino obrambno društvo komaj 60.000 K? Vzrokov dovolj in čas je, da se razbistri položaj; upamo pa, da ni več daleč. Leta 1906 pa so tudi izdatki dosegli svojo najvišjo številko, namreč 733.450 K 20 v, tako, da je celo 17.199 K 92 v primanjkljaja, to pa radi tega, ker se je ustanovilo v jubilejnem letu več novih šol in otroških vrtcev, poleg tega pa so se zvišale učiteljem plače in se je pomnožilo pisarniško osebje na 18 ljudij. Čistega premoženja ima Matica 391.944 K 83 v.

Matica ima v svoji oskrbi tri srednje šole — ki se podržavijo najbrže še letos — s 23 razredi in 943 dijaki; 55 ljudskih šol s 127 oddelki in 7161 učenci ter 49 otroških vrtcev s 66 oddelki in 4050 otroci. Poleg tega podpira Matica še celo vrsto šol in jim pomaga ustanavljati ter izdatno prispeva drugim obrambnim društvom n. pr. društvu Komensky na Dunaju 14.000 K, Matici Brnski 8000 K i. dr. Na občnem zboru so bili navzoči poslanci različnih strank in vsi so obljubili Matici svojo podporo, vsi so povdarjali, da hočejo biti složni v delu za kulturne narodne zahteve. Vsi so odobravali delovanje odbora, ki je s svojo požrtvovalnostjo in izrednim trudom privedel Matico na tako visoko stopinjo. Častnim članom je bil enoglasno izvoljen za svoje zasluge za šolstvo in povzdigo češkega naroda dr. Avg. Zátka, voditelj Čehov v Budjevicah, kjer so letos prvič pri občinskih volitvah premagali Čehi v tretjem razredu Nemce. Da bi imeli

Slovinci enega takega voditelja v Gorici ali Celju, že davno bi imeli v svoji posesti občinske zastope.

Odšel je z zborovanja vsak z mislijo: narod brez šol je narod brez bodočnosti in trdnim sklepom še nadalje delovati v prosep tako potrebne Matice. Da bi se tudi pri nas to zgodilo!

E. Rekar.



LISTNICA UREDNIŠTVA.

Zv.: Žal neporabno. Ne gre, pa ne gre. Poprej sem mislil, da sem se le motil v Vas in da imate zmožnosti za poezijo, a sedaj vidim, da se nisem. Ubogajte moj svet in pustite poezijo! Drugod je za Vas tudi še obilo polja. V tistih letih ste pač, ko misli skoraj vsakdo, da mu bije pesniška žila, in nič drugega ni, le verjemite mi! Zato Vam tudi ne bom našteval hib, ki jih imajo Vaše pesmi, n. pr. prisiljenih naglasov, samih glagolskih rim, ampak Vam kar povem svoje mnenje. Za poezijo niste vstvarjeni! Zdravi!

Pannon: Zakaj si izbirate tako težke oblike? Soneta sta se Vam topot popolnoma ponesrečila. Ni dovolj sama ideja, prilagati se ji mora tudi oblika. Istotako je slaba tudi gazela. Rime so Prešernove, misel je preveč na dolgo in široko razblinjena. Ali ste že kdaj čitali Hafisa? Dobite ga za 48 vin. v Reclamovi universalki. Poglejte si ga in videli boste, da ni delal takšnih gazel. Pošljite kaj drugega; po sedanjem ne morem še soditi. Do tedaj zdravi!

M. P.: Rad bi ustregel Vaši želji, a žal na morem. Takšne »dece« sem dobil že nešteto od drugih, a vse vendar ne morem sprejeti v svoje »varstvo«. Neporabno!

R. L.: Čakal sem, kako se boste razvili, in zato Vam nisem odgovoril tako dolgo. Sedaj imam sodbo gotovo. Pesmi, kakoršne mi pošiljate Vi, se napiše lahko par sto na dan. Treba je le par nageljčkov in rdečih rož. Za njimi dekličjega obrazka, malo hrepenenja po domači vasi, pa je pesem tu. Tako se je delalo pri nas pred desetletji, dandanes pa ne več. Nič nimam proti temu, če je pesem lahka in mehka, a menite, da ne rabi takšna in posebno ravno takšna precej umetnosti? Ali Vam je znano, kako je pilil in popravljal Heine svoje ljubke pesmice? — In kjer se hočete dvigniti v zanosu, postanete — banalni. Preberite si sami še enkrat pesem »Prosveta« in boste videli, da imam prav. Vaši verzi so precej gladki in zvaneči, a da se »napiše« takšne, ni potreba biti pesnik. To Vam napravi vsak inteligent. Škoda za Vas, ker imate gotovo zmožnosti! Vrh vsega Vam pa ne bi škodilo, ako si včasih pogledate malo slovensko slovnico. Zdravi, pa brez zamere!

J. V. v M.:

»Oj, pošlji mi Apolon modri
svojo Muzo z zlatimi kodri,
da vem svoj ideal ceniti,
ga spoštovati in ljubiti.«

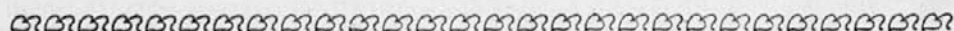
Jako lepa in ganljiva prošnja, samo lepi Olimpčan je bil menda tako trdosrčen, da Vam je ni uslišal. Pa le potolažite se z drugo svojo pesmijo:

»Ni hujše nadleže na sveti,
ko slaba in plaha je vest,
človeka pokvari v vedenji,
da vsem on postane nezvest.«

in pustite Apolona in njegovo Muzo pri miru, da ne boste potem sami dobili še kdaj slabe vesti, ki bi Vas pokvarila v vedenji!

Rusmir: Odgovor prihodnjič! Zdravi!

Vojeslav Molè.



času tako hudoben, prirediti čislanim Zarjanom par ne baš prijetnih trenutkov. To je dulce Notovega »članka«, utile pa je njegov resni poskus pohvaliti graško »Zarjo« kot kvas graškega Slovenstva. Oboje doseči je za poštenega človeka težavna stvar, le pristnemu jezuitu je na razpolago taka kopica laži in zavijanj, kakoršno potrebuje v dosego svojih čistih namenov. No, Notus se je izkazal mojstra in veščaka v tej stroki — navzlic temu pa sta pretekla dva meseca, predno se je skuhal strup — ali je gnojnica? — ki je izlit po zlati »Zori«.

Spočet je torej članek, pred dvema mesecema, na onem izrednem obč. zboru graškega »Sokola«, ki je videl vso onemoglo jezo klerikalnih Zarjanov. Strupeni napad na tov. K. priča dovolj jasno, kako so njegove »levite« zadele v živo in smešno »napomočklicanje« liberalnih »Triglavanov« je brezuspešno početje z ozirom na dejstvo, da je sokolski načelnik, vodja liberalnih, sam javno in jasno povedal, da se z izvajanjem tov. K. popolnoma strinja... Klerikalci so molčali, a molčati so morali, ker jim je enkrat (ne zgodi se to dostikrat) resnica zaprla usta, kakor molči izdajica, kateremu si dokazal nečedno dejanje...

Prisegli so pa maščevanje Taboru, čigar neustrašeni, jasni nastop je že tolikrat podrl njih lepe namene in načrte. Poverili so to važno nalogo priznanemu strokovnjaku »Notu«, ki si je brez pomisleka izmislil kup laži in zavijanj, ki se prezentirajo v vsej svoji nagoti. Radi lepšega je dobil ta umotvor par obrabljjenih fraz o graških Slovencih in čeden naslov, ki smo ga zgoraj citirali.

»Tabor« je danes najmočnejše akad. društvo v Gradcu, iz njega vrst so odšli (po preteku treh let) že skoraj vsi bivši Triglavani-secesionisti — in vendar si upa Notus pogrevati staro laž o osebnem sovraštvu, ki je povzročilo Taborovo ustanovitev. — »Tabor« je član narodno-radikalne organizacije, ki ima svoj program v svojem listu, v brošurah jasno in določno fiksiran in vendar kvasi Notus o breznačelnosti društva. — Taborovo delovanje v društvenih klubih je vsakemu, ki se zanima za delovanje akad. društev sploh, znano, »Tabor« resp. njega člani vzdržujejo skoraj izključno sami d v e marljivo delujoči Prosvetini podružnici, »Tabor« je do danes vodil s krasnimi uspehi akcijo za reformo podpor itd. itd. — a glejte: Notus obrekuje hrabrega srca, da društvo spi; s prirojeno mu hudobnostjo očita »Taboru«, da so njega ljudska predavanja ponehala, akoravno prav dobro vé, da so baš klerikalci tiho a vstrajno delovali proti njim in zmanjševali obisk, češ da se ljudstvo pohujšuje!

Po inicijativi in drezanju »Zarje« se je bajé sestavil »odbor slov. graških akademikov« — slučajno se je ravno takrat ustanovil tudi »Tabor« in tako je to potuhnjeno in farizejsko društvo prišlo do prvega predsedništva v tem odboru kakor Pilat v kredo. Čudno naključje, kaj? No, Zarjica je štela v tistih časih celih 12 mož, ni čudno, da jo je »inicijativa in drezanje« tako zmučilo, da je v odboru do danes molčala. Toda, pardon, en slaven čin je »Zarja« nameravala: rešitev graškega Slovenstva. Hotela je sezidati otroški vrtec za stotine slovenskih otrok — ko smo pa popraševali po otrocih, našli smo jih sedem, pa še teh bi ne pridobili niti polovico! Abderiti! To je bilo Zarjansko delo — vse drugo pa so izvršili Taborjani.

Vrhunec laži in obrekovanja je dosegel Notus v zadevi C. in M. akad. podružnice. On in njegovi oprode so v zvezi z »liberalnimi Triglavani« s pritožbami in rekuzi na centralo in politične oblasti, z neopravičenim zadrževanjem podružničnih knjig in listin skozi celo leto zavlačevali potrdilo pravomočnosti novega odbora, ter tako brezvestno odškodovali C. in M. družbo — in vendar si upa v svoji nesramnosti očitati »Taboru« to, kar je sam in so njegovi zavezniki zakrivali!!

Čitatelji naj oprostite, da ne omenjamo še drugih lažij. Poštenemu človeku se gabi katoliška resnicoljubnost Zorinega dopisuna. Veseli nas le eno: kako škodljiva mora biti narodno-radikalna struja in njen »Tabor« v Gradcu klerikalnim akademičnim gnezdov, da se s tako strupeno doslednostjo zaganjajo vanj: psi lajajo, mi jahamo!

V pojasnilo. V zadnji številki »Omladine« (III., 12. št., 182. str.) so omenjeni v članku »Naše šolske knjižnice« tudi »Junaki«. Samo ob sebi je umevno, da se misli tu na Hubadove »Junake«, ki jih je izdala naša »šolska« družba sv. Cirila in Metoda in da se ni mislilo na Aškerčeve »Jurake«, ki nosijo letošnjo letnico in so zaradi narodnih snovij in zdrave ideje v njih pač vse kaj drugega, nego Hubadovi »Junaki«. Saj izdajati knjige za mladino, ki so najmanj za mladino, to zna samo »naša« »šolska« družba. I. L.

V uvaževanje! Kadar prinese »Omladina« kak članek o razmerah na kaki srednji šoli, je prvi vsklik prizadetih krogov: »Kdo je spisal ta članek? Gorje mu, če ga dobimo!« Začne se lov in sumičenje. Seveda je vse brezuspešno in le v škodo onim, ki so se razljutili na napačno adresu. Zaradi članka o Pečjaku, ki z metodo svoje politične agitacije kvari ugled II. državni gimnaziji v Ljubljani, je vodil Pečjak g. ravnatelja Wiesthalerja od razreda do razreda, pravil, da lahko prisili urednika »Omladine«, da izda »dopisnika«. Ker so pravniki vobče mnenja, da po današnjih zakonih ni mogoče prisiliti urednika, da postane podel izdajalec, se zna zgoditi, da bodo državni pravdniki trumoma prihajali po tak recept na ravnateljstvo II. državne gimnazije. Slaba vlada, ki ni oprezna napram jezuitom! — Ko je zadnjič »Omladina« priobčila članek o dijaški kuhinji v Kranju, je izvala med nekaterimi tamošnjimi profesorji take nastope, ki so osupnili vsled svoje oblike celo nas — v svojem nečuvnem optimizmu smo bili z gotovostjo upali, da se postavijo v tem vprašanju učitelji nastran svojih dijakov!

Kot dijaško glasilo smo poklicani, da zastopamo interese vsega dijaštva, in narodni radikalci se bomo vedno intenzivneje pečali s srednješolskimi razmerami, ker vemo, da leži rešitev vprašanja o slovenski inteligenci na srednjih šolah. Na drugi strani se bo med srednješolskim učitelstvom vedno našlo mož, ki načelno odrekajo dijaku pravico, da se pritoži ali pa da se bodo čutili — dostikrat pač le iz napačnega umevanja — prizadeti tudi možje z naprednejšimi naziranjmi. Skratka, konfliktov bo dovolj! A če bo odziv tak kot je bil meseca aprila v Kranju, se bodo razmere po nepotrebnem ostrile. Ali bi ne bilo prav, da se vselej vpraša v prvi vrsti dijaštvo samo, ko se kakšna zadeva preiskuje? Mesto iskanja po neznanem dopisniku naj bi se raje stvar sama objektivno razmotrila. Gg. profesorji verjamejo vsakemu več kot dijaku. O tem nezdravem dejstvu prosimo, da se razmišlja.

Ono iskanje po dopisniku naj bi se pa načelno opustilo. Ali ni v tem vselej nekaj nelepega in nevrednega? In slednjič, ali ne obeta dijaštvo, ki pošteno zastopa svoje interese, dobre bodočnosti. Vsak odpor znači etično moč. Kar se pa tiče načina tega odpora, ga bo sodil objektivno le tisti profesor, ki se zna umisliti v položaj dijaštva. Tout comprendre . . .

Onim gg. pa, ki etičnih razlogov proti iskanju »dopisnikov« ne uvidijo, povemo drugače, zakaj naj opuste vsako poizvedbo: enostavno zato, ker ne bo imelo nikdar uspeha. Dopisi se itak sestavljajo vedno le po zasebnih informacijah. Do teh pa poli ne zabrani noben disciplinarni red.

Srednješolska priloga izide zopet meseca junija. Prosimo tovariše srednješolce naj nam pošljejo svoje prispevke do 15. maja.

